

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. maja 1879.

Obseg: Pritožbe o krivici, ki se paši godí v servitutnih gozdih, objavljene pred drž. zborom. — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Nadaljevanje vcenitve zemljišč meseca aprila na Kranjskem. — Občni zbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani 17. maja. (Konec.) — „Zvon“ o novotarijah naše slovenščine. — Federalizem za Avstrijo edina prava ustavna vladba. — Vodilo za državne volitve. — Iskren zagovornik. (Dal.) — Dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Pritožbe o krivici, ki se paši godí v servitutnih gozdih, objavljene pred državnim zborom.

Ko se je v zbornici poslancev razpravljajal proraĉun ministerstva kmetijstva, je govor prišel med drugim tudi na servitutne pravice. Minister kmetijstva grof Mansfeld je pri tej priliki objavil, da je on odloĉno zoper odkup servitutov in to zato, ker se potem slaba godí gozdom, ĉe majhni kosovi gozda pridejo v popolno lastnino posameznim kmetom, ki z njimi slabo gospodarijo in jih pokonĉavajo. Kar pa se tiĉe paše v servitutnih gozdih, je minister na pritožbe, da se kmetom paša zabranjuje, odgovoril, naj poslanci, katerih beseda pri ljudstvu kaj veljá, ljudstvo opominjajo, da se zmérno posluĉujejo pašne pravice in tako odvrnejo razpori med posestniki servitutnih gozdov in med kmeti, ki imajo v njih pravico paše.

O tej zadevi je poprijel besedo tudi poslanec Bärnfeind, kmetovalec iz gornjega Avstrijskega, moĉ naše (državnopravne) stranke, in se pritožil, da politiĉni uradi v gornjem Avstrijskem celó niĉ ne storijo, da bi se kmetom, ki imajo pravico paše za svojo živino v servitutnih gozdih, ne kratila ta pravica tako zeló, kakor se dandanes godí.

Gosp. Bärnfeind je med drugim govoril to-le:*)

Lastniki servitutnih gozdov kmete, ki imajo v teh gozdih pravico paše, trpinĉijo tako, da bi treba bilo, da gospod minister kmetijstva se obrne do ministra notranjih oprav, da ta po svojih politiĉnih uradih (okrajnih glavarstvih) dela na to, da paša ne trpí škode, kajti živinoreja je v gornjem Avstrijskem glavni del narodnega premoženja, in to zlasti od onega ĉasa, ko je vsled gospodarskega poloma cena lesá zeló padla, in je od druge strani znano, da živino vzdržati je mogoĉe le s pašniki, na katere se živina poleti goni. Ako se kmetom zabranjuje in jim sitnosti (Quälereien) delajo, da ne morejo svoje živine na pašo goniti, silijo se s takim kratenjem pravic zmanjšati število živine svoje, ker s pridelano svojo drugo klajo niso v stanu sedanjega števila rediti. — To, kar je gospod minister kmetijstva odgovoril na prošnjo po-

*) Bärnfeindov govor je pomenljiv tudi našim Bohinjcem. Vred.

slanca Walterskirchen-a, mene ni nikakor zadovoljilo; temu nasproti moram povdarjati, da v drugih krajih mojega volilnega okraja politiĉni uradi skrbno na to pazijo, da kmetje morejo vsaj toliko živine v servitutne gozde na pašo goniti, da si morejo vzdržati potrebno število živine, lastnikom gozdov pa tudi škoda ne dela, in se vse to godí brez sekatur upraviĉencev.

Tudi jaz morem reĉi, da naĉrt nove gozdne postave je prav malo prida, vsaj ta postava bi celó niĉ ozira ne jemala na planinske deĉele (gornje Štajarsko, Koroško, Kranjsko itd.), kajti njeno glavno naĉelo je: gozd in povsod le gozd vzdržavati in povekšati, vse drugo na planinah pa in zlasti pašo zatreti, ĉe tudi se s tem Źalijo postavne pravice upraviĉencev.

Ĉe naša država, gledé na mršavi stan naših financ, morebiti ni v stanu, za povzdigo poljedelstva toliko storiti, kolikor storijo druge države, se od našega ministerstva kmetijstva vsaj to more pričakovati, da ne predlaga taciĉ postav, ki so na oĉitno škodo kmetijstvu.

Ĉe tudi rad pripoznavam hvalevredno delovanje ministerstva na to, da se v goliĉavah zopet les zaredí in so v ta cilj nastavljeni gozdni komisarji koristni, moram visoko vlado vendar opozoriti na sto in sto pritožeb kmetovalcev v gornjem Avstrijskem, da nakupujejo gozde obrtniki in obrtniške druĉbe, ki se ne brigajo prav niĉ za to, da bi se ograje med njihovim za majhen denar kupljenim posestvom in posestvom sosedov obdržale, ker pravijo: „meni ni treba meje, moje posestvo je gozd, vsak mejaš naj skrbi za-se za svojo mejo.“ Kmet pa sam ne zmore stroškov za vzdržavanje meje in je nazadnje prisiljen, posestvo za niĉ prodati. —

Bodo li ti govori kaj pomagali nadlogam o pašnih pravicah?

Gospodarske skušnje.

* „Maš“, zeló hvaljena pijaĉa za konje. — Pod imenom „maš“ priporoĉa ĉasnik brabantke kmetijske druĉbe „Journal de la societé agricole du Brabant“ neko pijaĉo, ki jo Francozi z veliko pohvalo rabijo. Nareja se pa ta „maš“ iz otrobov, ovsa in lanenega semena, in sicer se vzame otrobov 1 tretjina (teĉe), ovsa 2 tretjini, 6 do 8 centilitrov pa lanenega semena. Po popisu Gayotovem se ta zmes nareja tako-le: oves in laneno seme se deneta v posodo, s katero

se konji napajajo ali pa v kako drugo posodo; zdaj se vlije vrele vode na nju, potem pa pridenejo otrobi. Ko je to storjeno, se posoda pokrije s kocem in kakih 5 ur pokrita ostane, da se zmes ohladi. Konji — piše gori omenjeni časnik — neizrečeno radi pijó to pijačo in se lepo debelijo ter svitlo dlako dobivajo.

* *Thorleyev pridevek h krmi kónj in goveje živine* („Thorley's Futterzusatz“) priporoča v časniku gornjeavstrijske kmetijske družbe g. P. Benno Fuchs, ekonom v samostanu v Kremsmünstru, živinorejcem tako-le: „Jaz sem hvaljeni ta pridevek k živinski krmi pri več kravah po predpisu rabiti dal in zdaj se rabi skor pri vseh v našem hlevu, kajti tako dobro se je potrdil. Imeli smo kravo, ki je veliko molzla, al mleko je bilo vodeno in plavkasto, pa neokusno; čez 3 dni, ko je Thorleyevo primes h klaji dobivala, dalo je mleko lepo smetano in bilo je okusno. Druga krava, ki je veliko in dobrega mleka dajala, molzla je po 2 dneh še veliko boljše itd. itd. Zvežček Thorleyevega pridevka, ki se dobiva pri trgovcih „Wieschnitzky in Klauser“ na Dunaji, Wallfischgasse 8, veljá le 10 krajc. — Prodamo, kakor smo kupili.

Gospodarske novice.

Proračun c. k. ministerstva kmetijstva za letošnje leto.

Za letošnje leto je vsled predlogov c. kr. ministerstva kmetijstva državni zbor proračun, to je, stroške in dohodke, tako-le določil:

Izdati more letos ministerstvo kmetijstva za potrebnost lastne in svojih uradnikov, za tiskovine itd. 277.700 gold., — za državne učilnice in poskušališča 73.400 gold., — za pospeh kmetijstva v različnih deželah 393.020 gld. (od tega zneska pripada 340.000 gld. podporam (subvencijam), ki jih ministerstvo daje družbam kmetijskim avstrijskim in drugim, 112.500 gld. pa za uravnava struge reke Adiže [Etsch]), — organom za nadzorstvo kmetijstva 192.000 gold., rudarskim gospóskam 195.000 gold., rudarskim učilnicam 75.050 gold., — državnemu kobilstvu v Radavcu 250.000 gld., — državnim žebčarijam 955.000 gold., — za nakup privatnih plemenskih žebcev 200.000 gold., — za pospeh konjereje 55.000 gold., — za gozdarstvo in kronska posestva 3 milijone in 196.000 gold., — za rudarijstvo 4 milijone in 558.550 gold., — skupaj ima tedaj ministerstvo na razpolaganje za različne namene 10 milijonov in 518.220 gold. —

Dohodki ministerstva kmetijstva pa so: 7800 gld. iz državnih učilnic in poskušališč, — iz poljedelstva 3100 gold., — od rudarskih gospósk 1950 gold., — od rudarskih učilnic 3370 gold., — iz pristojbin za rudosledbe 240.000 gold., — od kobilstva v Radavcu 146.050 gold., — od žebčarij 1 milijon in 829.000 gld., — iz državnih gozdov in kronskih posestev 3 milijone in 775.050 gold., — iz rudnikov 5 milijonov in 597.000 gold., — skupnih dohodkov tedaj 9 milijonov in 59.650 gold. Po takem ima ministerstvo kmetijstva za 558.570 gold. več stroškov kakor lastnih dohodkov, in ta primanjka se pokrije z družimi državnimi dohodki.

* 24. veliki zbor avstrijskih in nemških čebelarjev bode letos v Pragi od 7. do 11. septembra. S tem zborom bo združena tudi razstava živih čebel, medú, voska in vsega, kar sega v umno čebelarstvo.

* *Nova mašina, katera mlati, škopo reže, žito drobí in repo reže*, se oklicuje sedaj v kmetijskih časnikih. Iznašel jo je Franc Pabisch na Dunaji (Laxenburgerstrasse Nr. 10). Pravijo, da je ta mašina, katera zdru-

žuje v sebi dela za štiri mašine, jako bistroumno izmišljena in posebno manjšim kmetovalcem priporočila vredna. Cena jej je 160 gold. Kedar zvemo, da se ta nova iznajdba res tudi v dejanji potrdi, bomo o njej našim kmetovalcem več poročali. Da bi ta mašina cenejša bila, če je namenjena malim posestnikom!

* 5. razstava perutnine na Dunaji je bila polna lepe živali. Razstavljeno je bilo 60 različnih plemen konhininskih kokoši, 16 plemen houdanskih, 19 plemen brahmapoutriskih, 33 plemen paduanskih, 13 plemen laških kokoši itd., skupaj 271 kokošjih plemen. Med 606 razstavljenimi pari golobov so bili najbolj občudovani nenavadno veliki rimski golobje. Glavni kinč razstavi bile so tice pevalice in drugi lepi tiči, katerih skupaj je bilo 300. Zarad mrzlega vremena s silnim sneženim viharjem 12. dne t. m. bi pa bilo gotovo mnogo teh živalic poginilo, če bi jim ne bili prostorov zakurili, v katerih so bile razstavljene. Poleg perutnine pa je bilo na ogled postavljeno mnogo družih stvari, namreč različna semena, ki jih tiči zobljejo, lepi tčniki s posebno praktičnimi posodicami za vodo, naprave za debelenje (pitanje) perutnine. Vkljub silno grdemu vremenu je vendar nad 2000 osob prišlo ogledat to razstavo.

Nadaljevanje vcenitve zemljišč

meseca aprila na Kranjskem.

Meseca aprila se je vcenitev zemljišč tako-le nadaljevala:

I. *Zemljišč kmetijskega obdelovanja* se je vcenilo: v cenitvenem okraju:

Kočevje 6 občin z	21.043	parcelami
Novomesto 4 občine s	6403	„
Kamnik 8 občin s	6031	„
Črnomelj 1 občina s	5653	„
Ljubljanska okolica 4 občine s	5319	„
Logatec 3 občine s	4540	„
Krško 3 občine s	4134	„
Kranj 7 občin s	3934	„
Postojna 2 občini s	3695	„
Litija 3 občine s	3585	„

skupaj v 41 občinah s 64.337 parcelami.

II. *Gozdov* se je vcenilo: v cenitvenem okraju:

Litija v 9 občinah z	11.407	orali
Kranj v 13 občinah z	10.019	„
Novomesto v 13 občinah z	8299	„
Ljubljanska okolica v 12 občinah s	7890	„
Kočevje s	507	„

skupaj v 46 občinah z 38.122 orali.

Narodne stvari.

Občni zbor „Glasbene Matice“

v Ljubljani 17. maja.

(Konec.)

O stanji društvenega premoženja poroča blagajnik g. Franjo Drenik naslednje: Število družabnikov se je vsled ustanove „Ceciljnega društva“ zelo zmanjšalo in treba je bilo misliti na pridobitev novih udov. Odbor je toraj v svoji zadnji seji odločil, da na novo pristopivši članovi dobijo vsa dosedaj izdana dela „Glasb. Matice“, ako plačajo 6 gold., to je, za 3 leta društvenino. Vsled tega po časnikih objavljenega sklepa